

Crònica de les “Jornades de Llengua i cohesió social”

Joan Lladonet i Escales,
coordinador de Pissarra

Durant els dies 20, 22 i 24 d'octubre de 2009, es varen celebrar les Jornades de Llengua i cohesió social, a la sala d'actes de la Misericòrdia, organitzades per l'STEI-i, amb la col·laboració de la Direcció General de Política Lingüística de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, el Departament de Cultura i Patrimoni del Consell de Mallorca, l'Associació de Dones Educadores de les Illes Balears i l'Escola de Formació en Mitjans Didàctics. Amb la participació de més de 100 persones inscrites, i una mitjana de 60 assistents a cada sessió. Aquestes Jornades varen ser coordinades per la Sra. Maria Antònia Font, secretària d'Ensenyament públic de l'STEI-i.

El dimarts, dia 20, a les 17.30 hores es varen inaugurar les Jornades. El Sr. Gabriel Caldentey, secretari general de l'STEI-i, va agrair l'ajuda i la col·laboració de totes les entitats citades anteriorment i va explicar la necessitat de realitzar-les perquè ara que tenim instruments polítics escaients, el mapa sociolingüístic ens és desfavorable; si els immigrants no senten que la llengua catalana és un senyal d'identitat i una necessitat per al seu progrés, la cohesió social patirà. Va parlar de la

necessitat que la llengua catalana tenguí projecció internacional per poder competir dins el món globalitzat. I així va donar pas a la intervenció de la directora general de Política Lingüística, Sra. Margalida Tous.

Margalida Tous va agrair haver estat convidada per l'STEI-i per poder assistir a les Jornades, ja que és un sindicat que s'ha significat molt per la seva defensa de la normalització lingüística. Va elogiar les xerrades i taules rodones planificades i va destacar la taula rodona de dijous pel fet que totes les persones que la formarien tenien molta experiència, i eren persones d'aquí. Finalment va desitjar que les Jornades ens fossin profitoses a tots i a totes.

“Va contar que al Carxe, a Múrcia, s'ensenyava el valencià gràcies a la Generalitat de Catalunya que subvencionava els cursos...”

A continuació, la coordinadora Sra. M. Antònia Font, va agrair la feina de totes les persones que l'havien ajudada a preparar les jornades, especialment al Sr. Montserrat Nadal al Sr. Sebastià Bonet. Acte seguit va presentar el ponent Sr. Bernat Joan, secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya i va explicar breument el seu currículum.

Bernat Joan va començar agraint haver pogut assistir a aquestes Jornades, entre altres coses, perquè aquí s'hi troba com a casa i perquè l'STEI-i és un referent per al sindicalisme. La conferència programada era *La situació de la llengua catalana als Països Catalans. Reptes de futur*. Va explicar que el nom de les Jornades li semblava adient, perquè la

política lingüística és una política social de primer ordre, ja que allò que volem és que tothom tenguí igualtat d'oportunitats, i per tenir-ne a les Illes, s'ha de conèixer el català, si no es vol fer segregació social. Part del discurs públic s'utilitza d'una manera perversa. No es pot dir que s'ha de ser lliure de no saber català. Va exposar el fet que la situació sociolingüística dels PPCC era diversa, i que l'únic país del món que tenia una problemàtica semblant era el Kurdistan. Va explicar la situació allà i aquí, per veure les semblances existents. Després va explicar la situació sociolingüística de cada un dels països catalans, va explicar amb detall i amb xifres la situació de les Illes, del País Valencià i del Principat, que no escriurem per no excedir-nos en la llargària de la crònica, però va ser molt interessant. Va contar que al Carxe, a Múrcia, s'ensenyava el valencià gràcies a la Generalitat de Catalunya que subvencionava els cursos, ja que el Govern del País Valencià els havia negat l'ajuda. També va explicar la situació del català a la Franja, que apareixerà en una Llei de llengües pròpies a Aragó, però que no el reconeixen com a oficial. Igualment va explicar la situació a la Catalunya Nord, on solament les persones majors i els nins coneixen el català, i a l'Alguer, on s'ha incrementat la influència de la metròpoli gràcies a l'avió. També va explicar el cas d'Andorra on només un 25% de la població té la nacionalitat i hi ha tants portuguesos com andorrans.

Hi ha col·legis en francès, en espanyol i no n'hi ha cap només en català. Va afirmar que la llengua dominant és el castellà, perquè no canvien mai de llengua i d'aquesta manera, la imposen.

Va insistir en el fet que la nostra responsabilitat és fer que el català sigui la llengua pública comuna, el punt de trobada dels milers i milers d'àrabs, dels milers de romanesos, dels milers i milers de llatinoamericans, etc. Els estudis més actuals són esperançadors. I aquí va acabar la seva intervenció i va començar el debat. Hi va haver moltes intervencions sobre el canvi de llengua, sobre l'ús del català, sobre l'actuació del Govern i es va afirmar que si és necessari imposar el català, s'ha de fer, sense cap sentiment d'inferioritat, perquè hi tenim tot el dret.

Per acabar la primera jornada es va celebrar la taula rodona sobre el tema *Accions que es duen a terme des de les diferents institucions i entitats en la promoció de la llengua catalana*. En va ser moderadora la coordinadora M. Antònia Font que va presentar els i les ponents.

“...sortirà un estudi que demostra la bona salut del català als centres d'infantil i primària i la no tan bona, a secundària...”

Va començar la directora general Sra. Margalida Tous, la qual va afirmar que la llengua és l'element que cohesiona la societat, va valorar molt la tasca feta a l'ensenyament i va acusar certs sectors polítics que han fet de la llengua una arma política. Va explicar les mancances del Govern central que no explica la realitat multilingüe de l'Estat, la manca de coneixement de la llengua catalana de les forces de seguretat i la tergiversació de la situació que fan molts de mitjans de comunicació. Va explicar la tasca que realitzen, que fan tot el que poden i que troben molts obstacles, quan intenten la normalització de totes les conselleries del Govern.

A continuació va intervenir la Sra. Maria Gener, directora general d'Administració, Ordenació i Inspecció Educativa de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. Va començar explicant els canvis que han fet, la derogació dels decrets de l'anterior Govern sobre elecció de llengua a educació infantil i multilingüisme. Va dir que sortirà un estudi que demostra la bona salut del català als centres d'infantil i primària i la no tan bona, a secundària, a causa de la complexitat de l'organització dels centres corresponents. També va parlar dels obstacles que troben a l'hora de posar en marxa determinades experiències.

En tercer lloc, va intervenir el Sr. Tomeu Martí, vice-president de l'Obra Cultural Balear, que va afirmar que se senten còmodes fent feina amb l'STEI-i. Va explicar quin era el seu pla estratègic de feia quatre anys i que s'havia anat complint: seguir lluitant per l'autogovern, dur a terme una reactivació cultural, construir una gran xarxa cívica, cercar interlocució amb la nova immigració per a la cohesió social i defensar i promocionar la normalització de la llengua catalana. Va explicar les tasques que es duen a terme per dur endavant els dos darrers objectius, des dels cursos de català, passant per la defensa dels drets lingüístics, les mobilitzacions ciutadanes i moltes altres tasques, fins a la col·laboració conjunta amb la Direcció General de Política Lingüística.

En quart lloc va parlar la Sra. Rosa Barceló, directora general de Política Lingüística del Consell Insular de

Mallorca. Va dir que el seu principal objectiu era continuar incrementant el nivell d'ús del català dels diferents sectors. Va anar desgranant tots els projectes que anaven desenvolupant amb els recursos limitats de què disposaven: assessorament, col·laboracions econòmiques i d'altre tipus amb diferents poblacions, dinamització, tallers d'ensenyament de català, acolliment lingüístic i cultural, colònies lingüístiques, elaboració d'un diccionari visual, concursos, premis Mallorca, etc.

En darrer lloc va parlar el Sr. Sebastià Serra, secretari d'Acció Sindical de l'STEI-i, que va començar afirmant que els estatuts de l'STEI-i declaren que el català és la llengua vehicular i pròpia del sindicat i que tenen excel·lents relacions amb El País Valencià, el Principat i amb la Confederació d'STES de l'Estat espanyol. També va explicar les tasques que el sindicat duu a terme: cursos de català, campanya per veure la TV dels PPCC, impedir els retrocessos que volia efectuar el PP quan governava, lluita perquè se superi el decret de mínims, intentar que a altres cossos administratius el nivell d'exigència sigui el nivell C, un gran esforç en el sector sanitari on es troben molts d'obstacles. Va acabar la seva intervenció explicant que el model sindical de l'STEI-i es distingeix dels altres, perquè defensa els drets lingüístics, socials, culturals i de país, a més dels drets laborals.

A continuació es va celebrar un debat amb moltes intervencions de les persones assistents que varen aconseguir que tota la gent de la taula tornàs a

exposar altres opinions respecte de la situació del català. I així va acabar la primera jornada.

“Va remarcar que les pràctiques docents tradicionals no donen resposta als nous reptes i que l’absentisme és culpa del model d’escola.”

El dijous, dia 22 d’octubre, a les 17.45 hores, el Sr. Montserrat Nadal, de l’STEL-i, va presentar el conferenciant Sr. Josep Vallcorba, subdirector general de Llengües i Entorn del Departament d’Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, que havia de parlar sobre “Plans educatius d’entorn: una experiència per a la inclusió de l’alumnat en els centres escolars”. En la presentació li va agrair la seva presència, professionalitat i la voluntat d’escampar propostes educatives de cohesió social.

Josep Vallcorba va començar dient que no venia a vendre res i que era obvi que qualsevol persona, com més llengües sabés, més ben situada dins la societat podria estar. Va anar desenvolupant la seva explicació a partir de diapositives simbòliques les quals tenien un significat relacionat amb el tema que

desenvolupava. Solament un exemple d’un acudit on es veia com l’any 1969, davant les males notes d’un fill, els pares el renyaven i ara en el 2009, davant el mateix cas, la família renya el mestre. Va parlar de la igualtat enfront de la desigualtat i de la diversitat enfront de la uniformitat i que en una societat on arriba molta immigració tothom té o ha de tenir els mateixos drets. Va afirmar també que la identitat és polièdrica. Que la cohesió social pot suposar èxit educatiu acadèmic, personal, professional i social i que s’ha d’aconseguir que tot l’alumnat pugui assolir l’èxit.

Va remarcar que les pràctiques docents tradicionals no donen resposta als nous reptes i que l’absentisme és culpa del model d’escola. Que la lliçó magistral només s’aprofita en un 5% i l’ensenyament cooperatiu en un 90%. Sobre el tractament de la llengua, va parlar de potenciar el català com a llengua vehicular i tenir un reconeixement cap a la llengua familiar de l’alumnat. Finalment va arribar a explicar els plans educatius d’entorn i de ciutat que pretenen aconseguir l’èxit educatiu, potenciar l’equitat, millorar l’ús de la llengua catalana com a llengua comuna, trobar espais de convivència i compromís cívic, augmentar el treball i l’aprenentatge en xarxa, enfortir els vincles família-escola, entre altres objectius. Com que l’alumne és un ciutadà, l’educació s’ha d’obrir a tota la comunitat. Els centres han de romandre oberts, s’han de fer activitats per a famílies, activitats esportives, vetllar la llengua que s’usa durant la realització de l’esport i dels monitors o entrenadors. Que el treball es faci de manera coordinada amb la implicació del màxim d’organismes, ja que suposa molt més que la suma de les parts. També va dir que els plans d’entorn s’han estès com una taca d’oli per tot el Principat. I així va acabar la seva intervenció.

En el debat li varen fer diverses preguntes sobre si aquests plans anaven de baix cap a dalt o a l’inrevés i quines persones eren les que els lideraven. Va contestar que era millor si anaven de baix cap a dalt, perquè quan l’Administració arribava, ja els trobava madurs i que el lideratge el podien exercir diferents persones, però a vegades eren els assessors lingüístics. La participació va estar molt animada.

A les 19 hores va començar la taula rodona *Propostes de promoció de l'ús del català entre la població nouvinguda*. Va presentar els participants el Sr. Josep Coll, de l'STEI-i. El moderador va explicar que la realitat de les Illes Balears és singular, ja que quasi un 50% de la població no ha nascut aquí. Que s'ha de ser conscient d'aquesta realitat diversa i que això significa que en la planificació de l'aprenentatge s'han de tenir en compte els immigrants. A continuació va presentar els integrants de la taula: la Sra. Daniela Juárez, dinamitzadora de llengua catalana per a estrangers; la Sra. Pilar Arnau, del Servei Lingüístic Paraula, el Sr. Josep Amengual i la Sra. Catalina Calvo, director i cap d'estudis del centre concertat Sant Felip Neri; la Sra. Antònia Santandreu, professora de català de l'IES Berenguer d'Anoia d'Inca, on treballa en un taller de llengua i cultura; el Sr. Lluís Vidaña, professor associat de la UIB i expert en immigració, actualment dirigeix l'oficina d'escolarització.

Josep Coll va donar la paraula a Josep Amengual qui va explicar que el seu centre té 375 alumnes, procedents de 31 països diferents, que Catalina Calvo és professora de català i encarregada que es dugui a terme el projecte lingüístic. Va anar desgranant la tasca que desenvolupen en el centre: consolidació de la llengua pròpia en un projecte multilingüe, atenció a la diversitat, alumnat d'incorporació tardana, agrupaments flexibles, desdoblaments, suport dins l'aula, relacions amb les famílies, activitats per conèixer les diferents cultures, etc.

Lluís Vidaña va afirmar que els centres que comencen amb molt d'alumnat immigrant passen una etapa d'angoixa, que una vegada superada, s'entra en el camí de l'estabilitat i de fer bona feina. Va apuntar que a secundària existeixen més problemes que a primària i infantil. Va dir que teníem uns 155.000 alumnes, i que 28.000 eren estrangers, i que aquests procedien de 131 països, el 44% procedien de Llatinoamèrica, el 25% de la UE (bàsicament d'Alemanya i Regne Unit), el 21% d'Àfrica (el 19% del Marroc), el 6% d'Europa de l'Est i el 4% d'Àsia. Va admetre que aquestes xifres i altres que va mostrar eren prou eloqüents per comprovar la necessitat de la integració. També va parlar de la necessitat de la col·laboració en la normalització lingüística d'altres àmbits, ja que a l'escola l'alumnat només hi és durant 5 o 6 hores.

“...dos anys de ser a l'illa i un d'estudi del català li ha estat suficient per convertir-se en dinamitzadora.”

Pilar Arnau va explicar que treballava en una organització que es dedica a fer cursos de català, d'autoaprenentatge, en línia i organitza diferents campanyes. Va dir que treballen a totes les illes amb la col·laboració d'altres organismes. Va explicar que a partir dels grups de conversa havien desenvolupat el sistema de treball amb parelles lingüístiques, que té molt d'èxit. També va exposar tot el funcionament d'aquest sistema. Que s'hi ha adherit el 80% dels municipis de tot color polític. Des del mes de gener s'hi han inscrit 886 persones i s'han format unes 700 parelles. Hi ha més aprenents que ensenyants. Va indicar que volen iniciar un programa per a alumnes de 12 a 16 anys.

Daniela Juárez va contar que amb dos anys de ser a l'illa i un d'estudi del català li ha estat suficient per convertir-se en dinamitzadora. Va explicar la tasca del

COFUC i va dir que les persones dinamitzadores són persones properes als i a les aprenents. S'ha de conèixer la cultura i els costums dels grups d'immigrants, perquè els africans, per exemple, funcionen com una gran família, i un d'ells fa les funcions de pare, i s'ha d'informar aquesta persona, per exemple, dels cursos de català i aquesta persona informa la resta. Va assenyalar que ha participat en el Cafè per la Llengua de l'OCB i que una de les coses que molesten més les persones que volen aprendre català és el fet que els i les mallorquines sempre els parlen en castellà.

Antònia Santandreu va explicar que el taller de llengua i cultura que desenvolupa ja té uns 10 anys d'existència i que serveix perquè l'alumnat assistent aprengui el nivell lliard de català. Va dir com s'organitzava, cursos que durava, hores d'assistència al taller i al grup classe, etc. Que fan moltes sortides, que organitzen parelles lingüístiques, amb l'alumnat de batxillerat com a ensenyants. En el taller fan jocs, utilitzen ordinadors, fan mapes, fan te, etc. Tenen 85 persones pertanyents al voluntariat lingüístic, 55 voluntaris ensenyants i 30 aprenents i fan dues sortides junts.

Aquí va començar el debat. Es va parlar de l'existència de barreres o fronteres invisibles com la pobresa, que a vegades impedeixen la participació de l'alumnat en activitats que costen doblers. També es va parlar del problema de les parelles lingüístiques, la persona ensenyant de les quals fa la feina gratuïtament i la persona aprenent, a vegades, no té ni

doblers per anar a prendre un cafè. I així va acabar la segona jornada.

El dissabte, dia 24 d'octubre, a les 10 hores, la Sra. M. Antònia Font, secretària d'Ensenyament Públic de l'STEI-i i coordinadora de les Jornades, va presentar la Sra. Rosa Calafat, professora del Departament de Filologia Catalana de la UIB que havia d'exposar la conferència "*Una llengua per al segle XXI: un català de qualitat*" i va dir que era una de les veus més destacades de les illes en Sociolingüística i en aquests moments treballa a la càtedra de la UNESCO de Llengua i Educació de l'Institut d'Estudis Catalans.

Rosa Calafat va començar agraint les paraules de la presentadora, la convidada que li havia fet l'STEI-i i als assistents la seva presència. Va començar parlant del canvi demogràfic a causa de la immigració i que el català pretén esser una llengua de cohesió de diverses cultures. Va dir que havia servit per prendre consciència de la diversitat cultural del món. Per exemple, els amazic, els quítxues, etc., han sentit orgull de la seva llengua perquè han vist que els catalans defensaven una llengua minoritària. Les penalitzacions rebudes per part de les autoritats espanyoles han produït un efecte beneficiós per a l'aprenentatge del català. Va utilitzar algunes llengües indígenes per demostrar que totes les llengües tenen una manera d'expressar els sentiments, i que això eren els universals, i per mantenir-los s'ha de conservar la diversitat lingüística existent. Va defensar la informació perquè pot comportar un canvi positiu d'actitud i va manifestar que la desinformació és la causant dels prejudicis. Després va parlar i va

posar exemples de desinformació que provoquen llibres de text actuals i internet: parlar de llengües de Llatinoamèrica i dir que han quedat amb inferioritat respecte de l'anglès i l'espanyol, o manifestar que el català i el valencià no són la mateixa llengua ni ho han estat mai. O parlar de les Canàries i de les Illes Balears, deixant empetides les nostres illes, amb el tipus de redacció adoptat. El fet que molta gent pensa que si vénen aquí primer han d'aprendre espanyol abans d'aprendre català. També va posar l'exemple d'un diccionari castellà-anglès, que a una accepció de "polaco", defineix la paraula com a "catalán".

També va parlar del català dels mitjans de comunicació que empobreixen la llengua utilitzant paraules com: "disfrutar", "xalar", "tonteria", "mosquejar", etc. Va seguir posant exemples que van desfigurant la llengua, com "aquesta nit sortiré de marxa", en lloc de dir "de gresca". I així va acabar la seva intervenció i va començar el debat que va tenir moltes intervencions per posar altres exemples de mala utilització del català o de desinformació provocada pels llibres de text.

A continuació M. Antònia Font va presentar el Sr. Ferran Suay, de la Universitat de València, que havia de presentar el "*Taller: Actituds lingüístiques. L'Expressió Lingüística Personal (TELP)*", que s'havia de realitzar en dues parts.

"Un dels greus problemes és que si parles català pots esser castigat i si parles castellà, la conducta es reforça."

Ferran Suay va començar explicant que més que catalanoparlants érem catalanocallants, perquè sempre canviàvem al castellà. Va fer l'explicació amb diapositives per demostrar diferents raons que feien que canviàssim de llengua. Va demostrar la facilitat que existia perquè només amb poques persones castellanoparlants era molt fàcil que moltes catalanopar-

lants acabassin la majoria parlant en castellà. Va exposar una perspectiva històrica per entendre la nostra conducta: hem après dels nostres pares a estar incòmodes amb el català, això fa que usem més el castellà i provoca la anormalitat del català, que fa que estiguem incòmodes i es converteix en un cercle viciós. La nostra conducta és modelada per pares, mares, mestres, autoritats, esportistes d'elit, artistes, presentadors de televisió, etc. Un dels greus problemes és que si parles català pots esser castigat i si parles castellà, la conducta es reforça. Després va explicar la desesparança: si canviem al castellà tenim mala consciència perquè hem fallat, si no canviem i parlem en català se'ns qüestiona la manera que parlem; això genera un conflicte que produeix fatiga, per això sempre estam incòmodes i això produeix la desesparança. A partir d'aquí va explicar el sistema per deixar de sentir-nos incòmodes. S'ha de passar de la dimissió lingüística a la consciència i d'aquesta a la fidelitat lingüística, que s'ha de manifestar en l'ús efectiu del català. I aquí va acabar la part teòrica i es varen deixar uns minuts de descans abans de començar la part pràctica del taller.

Un exercici pràctic era trobar en quina fase de comunicació ens trobàvem en una escala de sis situacions per saber en quin moment canviàvem al castellà: 1. A simple vista. 2. Quan fa senyals de no comprensió. 3. Si no és català. 4. Si diu que no el parla. 5. Si diu que no l'entén. 6. Si demana canvi de llengua. Després va anar demanant a tots els assistents, si canviaven i en quina de les passes indicades. Aquí hi

va haver intercanvi d'opinions i explicació de per què es feia d'una manera o altra. Després va explicar tècniques a utilitzar, per exemple, en trobar-nos a una oficina de l'Administració amb una persona que no parla o no ens entén, no s'ha de dir que ens passin amb una altra persona que ens entengui, sinó amb una persona que sigui més competent. I així no diuen res i t'atenen. Aquests casos conflictius que visquem els hem d'agafar com un joc. És molt important que en acabar una situació d'aquestes, ens trobem bé. Va seguir explicant recursos de comunicació. I va recomanar especialment que en tot cas, sempre haviem d'exigir ésser tractats educadament i així ho haviem de fer nosaltres. També va explicar diferents maneres de defensar-se de la crítica o de reforçar-la amb expressions i frases recomanades o que no haviem d'utilitzar. També va dir que l'expressió no verbal era molt important i va explicar diferents casos. Com que ja era molt tard i hi havia hagut moltes intervencions, va acabar el taller.

Per acabar, M. Antònia Font va presentar el Sr. Jordi Solé i Camardons, sociolingüista, que havia de presentar el material de l'exposició "*Realitat i vitalitat de la llengua catalana*".

Jordi Solé va utilitzar l'ordinador i la pantalla per presentar els plafons de l'exposició, al temps que els explicava. Va dir que l'exposició constava de 20 plafons i que eren sobre l'ús social de la llengua. Va afirmar que el català no és una llengua petita, ja que ens trobam en el 2,5% de les llengües més parlades del món. Tenint en compte que existeixen unes 5.000 llengües, la nostra

es troba en el lloc 84. Un plafó es referia al Principat de Catalunya: fortaleces i debilitats; un altre a la llengua i el territori, on es reivindica que els Països Catalans som una nació mitjana; un altre es dedica a la cançó en català, especialment a la nova cançó; un altre plafó a editar i llegir en català, encara tenim un 70% de la població que tria els llibres en castellà; un altre es refereix al català a la xarxa; un altre a les ideologies lingüístiques, que al Principat són les següents: 1. Els quasi monolingües en català (6%). Els qui trenquen la norma de subordinació (9%). 3. Els qui el parlen, però prefereixen l'altra llengua (13%). 4. Els indiferents (14%). 5. Els que el parlen a mitges (9%). 6. Els qui només l'entenen (16%). 7. Els desconexadors (3%). 8. Els qui prefereixen el català, però mantenen la norma de subordinació al castellà (30%). Després va acabar de fer la llista de plafons que restaven perquè no tenia temps per explicar-los a tots: la persecució contra el català, la renaixença de la llengua, la llengua és la nació, voluntariat per la llengua, diccionaris, literatura catalana, l'ensenyament, som universals i només podem ésser-ho en català.

“Una tercera part del professorat de 4t d'ESO no fa les classes en català.”

Va continuar parlant d'una enquesta feta a 4t d'ESO, on sortia que només un 34% parlava el català i que un 60% no ho feia. Això significa que ens trobam al llindar de la substitució lingüística. Una tercera part del professorat de 4t d'ESO no fa les classes en català. Va afirmar que per redreçar la situació necessitam un estat català separat d'Espanya, és una necessitat de pura subsistència. I així va acabar la seva intervenció.

Finalment es va aclarir que aquesta exposició la duran a les Illes a partir del mes de febrer i que durant el mes d'abril es podrà visitar a l'STEI-i. Després va parlar del llibre que s'ha fet: *Realitat i vitalitat de la llengua catalana*, en el qual hi ha posat la informació que no havia cabut en els plafons. Més envant es podrà trobar a internet. I aquí varen acabar les J omades. □